

JÉZUS ÉS KIVÁLÓBB KORTÁRSAI.

(DOLE F. K. UTÁN.)

I.

Keresztelő János, a szigorú erény-gyakorló.

Jeruzsálemtől keletre, Jerichótól délre mély hegy-szakadékok nyulnak be a Holt-tenger völgyébe. E zord vidék volt az ugynevezett „Judea pusztája.” Rajta itt és amott a hegyi patakok mentén s a források mellett zöld virányok s pálma-ligetecskék voltak találhatóak. Az ily termékenyebb pontokon kerestek menedéket s alkottak társas telepeket ama szigorú erkölcsü és kegyes emberek, kiket *esszénusoknak* nevezünk. Számuk valószínűleg soha se volt nagyobb négy ezernél, s némelyek közülök városokban is laktak. Sajátlagos életmódjuk s példájuk által azonban nem csekély befolyást gyakoroltak. Katonáskodástól tartózkodtak; fegyvert nem viseltek, sőt gyilkoló eszközök még mások számára sem készítettek; rabszolgákat nem tartottak; bort nem ittak. A ki társaságukba belépni vagyis rendjükbe fölvetetni kívánt, fogadást kellett tennie, hogy az Istent tiszteli; az emberek iránt igazságosságot gyakorol; senkinek kárt nem tesz, sem szándékosan, sem mások parancsolatára; mindig gyű-

lőli a gonoszokat, támogatja az igazakat; hűséges lesz minden ember iránt s különösen a tekintélyesebbek iránt; szeretni fogja az igazságot, leleplezi a hazugokat; kezeit és lelkiismeretét tisztaságban megőrzi. — E szabályokat megtartva, a testi szenvedélyektől és kivánságoktól tartózkodva, hideg vízben többször fürödve, a napnak egy részét nehéz és kitartó munka mellett imádkozásra és éneklésre szentelve, a közös étkezésekben vallásos ünnepélyességgel résztvéve — — hitték, hogy ez által az ember lelke megtisztul, az isteni világosság titokzatosságába bepillantani képes lesz, a jövő dolgok felől profétai előrelátást szerez s a betegek gyógyításának mesterségét önként megtanulja.

Judeának ezen a pusztáján tünt fel az a nevezetes egyéniség, kit *Keresztelő János* név alatt ismerünk; ő volt a „*kiáltó szó a pusztában.*“ E hősiek alak életéről s annak részleteiről nagyon is keveset tudunk. Ha csakugyan papi családból származott: benne nem sok volt a papias elemből. A vallásbeli külsőségek, jól körülírt szertartások, juhok s ökrök leölése, a tizedek (dézsmák) és más áldozati adományok beszédese, a zajosan ünneplő néptömeg, a fényes dúsgazdag templom s abban a kíváncsiak sokasága, környezetén a pénzváltók, az árusok, — szóval a vallásos élet ilyen pusztán külsőlegessége és formaisága, mely senkit sem boldogított, de a melyet a papság a saját érdekében is fenntartani igyekezett — — mindez megdöbbenő visszahatást ébreszthetett sok komoly és igazán vallásos lélekben. — Meglehet, hogy valamely esszéus így szólt az ifjú Jánoshoz: jöjj hozzánk s élj köztünk. Isten téged nem szánt papi hivatalra, hogy a barmok leölésére s a papi adó behajtására ügyelj fel. Ez a városi ál-élet nem neked való. Jer hozzánk s próbáld

meg a mi egyszerű életünket; találni fogsz ott majd üde léget, tisztán csörgedező vizet, jó-ízű gyümölcsöt, édes mézet, s fölleled a jó emberek társaságát, kik a Mindenhatót igazán tisztelik s vele benső összeköttetésben élnek. — Ily felhívást oly ember, mint János, vissza nem utasíthatott. — Bármikép történt is, tény az, hogy kiment és élt a pusztán, hol az Esszénusok laktak; megismerte életmódjukat s gyakorolta szigorú erkölcsöket.

De vajon miért nem maradt János folytonosan az esszénusok között s miért nem lett véglegesen esszénussá?

Az Esszénusok tiszta és ártalmatlan nép voltak, de nem tartották elhivatásuknak, hogy a mások segítői, tanítói, idvezítői legyenek. Ép ellenkezőleg, óvakodtak másféle emberektől s a tömegtől, nehogy ez által a saját tisztaságukat veszélyeztessék. Csak önmagukra gondoltak, s épen nem kívánták, hogy a gonosz világ is kövesse őket. Emberségesek, buzgók s egyenes-lelkűek voltak; mint egy kis társaság tagjai kölcsönösen szerették és támogatták egymást, de az általános emberszeretet tüze nem hevítette keblöket. Ép ezért egy nemesen és szenvedélyesen érező szív, egy az egész emberiségnek javáért lángoló nagy lélek nem találhatta meg kellő helyét s nem lehetett elégedett az ők szűk-körű társaságukban. — Az esszénus társulatok már több nemzedéken át gyakorolták az egyszerű erényes és vallásos életet a maguk körében, de a világ nem sokat javult általok; ép oly conservatívek voltak ők, mint a papok a templomban; semmiféle üdvös reform nem származott tőlök. Ellenkezőleg, a pusztákra vonták ép amaz embereket, kikre az erkölcsös és vallásos élet terjesztése céljából a városokban

és falvakban szükség lett volna. — Föltehetjük, hogy János hamar belátta ezt, s így azt is, hogy az esszénusi életnél, ha az tán egyeseket ki is elégít, a világ s az emberiség sokkal többet, általánosabbat és jobbat követel. E mellett az akkori idők viszonyai is sokkal többet kívántak, mint a mennyit az Esszénusok tehettek.

János kora nemcsak hogy a legnevezetesebb volt a történelemben, de — a mi ritkán történik — maguk az emberek is kiválóan nevezetesnek képzelték azt s nagy dolgokat reménylettek. Nevezetes volt e korszak, egyebek közt, gazdagsága, fényüzése s zajos kereskedelmi forgalma miatt. János, már gyermekkorában, láthatta a kereskedő karavánokat hegyen-völgyön elvonulni. Láthatta az épülő palotákat és kastélyokat. Láthatta a nagy verseny-tért Jerichóban, a hol pogány játékokat adtak elő. Megütközve szemlélhette az új színházat a szent városban. Bámulva nézhette a templomnak fényes márvány-épületét. Sokat hallhatott háttartalan költekezéseiről Heródesnek, a ki az országot várakkal és erődökkel övezte, új városokat épített idegen nevek alatt, s azokba idegen népeket telepített.

Nevezetes volt ez időszak, továbbá, az erkölcsi romlottság és elnyomattatás tekintetében is. A rettentő Nagy Heródes már meghalt volt, tán épen abban az évben, a melyben János született. Az ő gonosz tetteiről, adó-csavarásairól, saját fiai meggyilkolásáról, férfiak és nők bebörtönöztetéséről mindenki tudott beszélni. Utódai, ha lehet, még rosszabbak voltak. — Mindezek felett ott volt Rómának rettegett hatalma. Róma jelenyei még a templom csarnokaiban is kitűzettek. Római hadseregek gyakran vonultak fel Jeruzsálembe, vagy keresztül az országon, hogy védjék a birodalom határait a párthusok ellen. Egyes római kormányzók

meggazdagodtak, mialatt a gazdag tartományok elszegényedtek. Idegen szokások, bűnök szétharapóztak, s úgy tetszett, mintha a nép sohasem szenvedett volna elhordozhatlanabb kínokat és nyomort.

Mindezekkel együtt járt s a népben fokozatosan erősült az a várakozás és remény, hogy a dolgok nem sokára meg fognak változni. Nemcsak Judeában, hanem Egyiptomban, és Rómában is az emberek biztosra vették, hogy ama korszak gyorsan lejár s vége felé siet. Az eljövendő változás remélése, a nép általános elégtelensége és boldogtalansága a vallásos hiszékenységet mind inkább fokozta. Mindenféle babonát elhittek. Rómában a titokzatos dolgok s a keleti vallások iránt különös érdeklődés támadt. Palesztina telve volt emberekkel, kikről azt hitték, hogy démonoktól vagy gonosz lelkektől vannak elfoglalva. Az emberek féltek a gonosz szellemektől, de mégis készek voltak látni azokat sötét éjszakákon vagy rendkívüli események alkalmával; így pld. a Jézus fölfeszítettése után azonnal elterjedt a hír, hogy sok megholtaknak szellemei jelentek meg a városban. — Általában, bizonyos tulságosan fogékony érzékenység, izgékonyság s nyugtalanság hatotta át kedélyét a népnek, mely remény és félelem közt töprengedett, hogy valjon mi fog történni, — valjon a világ vége jó-e el, vagy pedig tán az arany-kor, az Isten országa, melyről a proféták oly sokat jövendölgettek.

E töprengések, híresztelések és reménykedések közepett egyszercsak hire indul a fővárosban, hogy egy különös ember állott elő a pusztában a városon kívül, a ki az Isten országát hirdeti. A nép nem tudta, hogy ki az. Ruházata s külső megjelenése szerint irták le, mint olyat, ki bőr-övet, teve-szőr öltözetet visel,

kinézése remete-szerű, sovány eledele mindaz, a mit keze-ügyében kap — sáska s erdei méz. — A nép tömegesen járt ki, hogy lássa őt. Ha Jeruzsálemben lettünk volna: mi is kimentünk volna.

János tanítása egészen egyszerű volt. — „Az Isten országa közeledőben van.” — Honnan s hogyan hihette ő ezt? — Kevés sejtelve lehetett ama véres századokról, melyek azóta eljöttek s lefolytak. De mégis igazat mondott. Azóta új hit, új szellem terjedt szét, az embereknek új és magasabb rendje állott elő. János mindezt természetesen nem tudhatta, s csak homályosan sejthette, — mint az ifjui sziv szokta sejteni a jövőt.

Milyen beszédekét prédikált János? — Beszédei csaknem teljesen *erkölcsi* beszédek voltak. — Hogyha — felvonulás közben — esetleg katonák jöttek, hogy őt meghallgassák: ő nem arra biztatta, hogy szünjenek meg katonáskodni, mint az Esszénusok tették volna, — hanem, hogy szünjenek meg zsákmányolni, dúlni és rabolni, s elégedjenek meg a saját zsoldjokkal. Embertársainak nem mondotta, hogy hagyják el otthonaikat és éljenek a pusztában, mint ő; hanem hogy osszák meg eledelüket és ruházatukat azokkal, kik ezekben szükölködnek. A publikánusokat nem arra intette, hogy hagyjanak fel az adó-szedéssel, — hanem hogy ne csikarjanak ki többet, mint a mennyi jogos és igazságos. De méltó haragban tört ki Jeruzsálem pénzszerető polgárai, a papok, farizeusok és főbb-rangúak ellen s „viperák fajzatainak” nevezte őket. Ez azért volt, mert nem bizott őszinteségükben. Ezekről sem kívánta, hogy hagyjanak oda mindent s kövessék őt — mint ezt Jézus némelyekkel tévé, — hanem egyszerűen ennyit mondott: „Térjete meg!” de ennek

bizonyságául „teremjete a megtéréshez illő gyümölcsöket!” — János prédikálásának bizonyos félelem járt a nyomában. Mintha az új Isten-országa nagyon is kurtán bánnék el a bünösökkel. Mintha az igazságos király azonnal megérkeznék s elfoglalná trónját, s aztán nyomban számüzné és kipusztitná az országból a gonosz népeket; mert ezektől csak ily erőszakos, rövid úton lehet menekülni. Ily beszédek hallva, a roszakban félelmet kelthetett az az elgondolás, hogy mi történnék velök, ha bűneikben megtaláltatnának. — Általában, egészséges prédikálás volt az, ámbár nélkülözte a magasabb lelki emelkedettséget. A nép érzékies, babonás lelkiületéhez alkalmazkodott, s így, ha egyelőre megfélemlített is, de tartós javító hatást nem gyakorolhatott.

Az egyetlen szertartás, melyet János előirt és alkalmazott, a keresztelés vagy vízbe-merítés volt. A nép már szokva volt a szertartásos mosákok gyakorlásához. Az Esszénusok, úgy látszik, minden nap megkeresztelkedtek, vagyis vallásos szempontból a vízbe merültek. De János így gondolkozott: mire való újra meg újra megkeresztelkedni? Keresztelkedjete meg egyszer s mindenkorra. Legyetek egyszer tiszták, és aztán őrizkedjete a tisztátalan cselekedetektől. — Ha János keresztelési formulát használt volna, az ilyen lehetett volna: „Keresztellek titeket a bűneitekről való lemondás jeléül, az Isten országa számára.” — Ide jött Jézus is, hogy megkeresztelkedjék a Jordánban. Ő, úgy látszik, egy volt azok közül, kiket a János prédikálása lelkükben hatalmasan megindított. Tanítványait is valószínűleg azok közül választotta, kik Jánost már hallgatták volt. — A Keresztelő prédikálása folytán a nép mindenfelé gondolkozni s a régi szent

iratokból olvasgatni kezdett. A tisztább erkölcs zászlói itt és amott kitűzettek. Mikor Jézus tanítani kezd: a nép már kész mind többet s jobbat hallani.

János prédikálása, azonban, egy nagy űrt, üres lapot hagyott hátra. — Ha bűneinket megbántuk és megtértünk: mi lesz aztán? — Eledelünk fölöslegét, nélkülözhető ruhánkat a szükölködőknek adtuk, — és még sem történik semmi. Csak várunk és várunk. E közben az élet ép oly terhes, mint azelőtt; a kísértések csábitnak, hogy azt tegyük, a mit mások tesznek. Tehát még sem jött el az Isten országa.

János jelleme és példa-adása kimagyarázza ezt a nehézséget. Ő nem jött az emberek közzé, hanem ezeknek kellett menni hozzá. Ő elvonult, elmenekült a világtól, s természetellenes és szokatlan életet élt. Az emberek bámulhatták, de kevesen követhették. A mint látszik, oly ember volt, ki reméli és várja az Istent, s nem olyan, ki már megtalálta Őt. Még nem él az Isten országában tényleg ő maga sem, csak várja eljövételét.

„Van evangelium, van öröm-izenet” — ezt hirdeti, — de nem képes megmondani, mi az. Ily hirdetés és prédikálás kifárasztja a hallgatóságot. János ott áll komoly hősi alakjával, de arczán nem mosolygó biztató napsugár. — Ez jellemzi mindig a szigorú erénygyakorlókat, önsanyargatókat. Kitervezik, hogy miként lehetne kivételes összeköttetésbe jutni az Istennel; megvannak a saját szertartásos és szigorú élet-szokásaik, megvan sajátlagos életmódjuk, melyet hogyha elfogadunk, meglehet hogy olykor-olykor és esetlegesen Istennék mélységeibe belepillanthatunk. Ámde Isten nem lakozik folyton csak közöttük; az Ő világossága nem áradhat természetes és folytonos áradatban rájuk; mert ők maguk kiköltöztek a természetes világból,

hogy megtalálják az Istent. — Az ily emberek számára az Isten országa még nem jött el, csak eljövőben van; s ép ezért nincs nekik biztos evangéliumok a köznép számára, a mely közönséges mindennapi életet él, s nincs alkalma kivételes állapotba helyezkedni.

A vallásosságnak s önsanyargató erkölcsös életnek ily egy-oldalu felfogását ma is láthatjuk azokban, kik azt hiszik, hogy csak az egyház a kiválasztott és elkülönített szent föld, s a mi azon túl s kívül van — a nagy világ — az nem tartozik Istenhez. Az egyházban kivételesen megtalálhatjátok Istent — mondják, — de egyébütt sehol. — A régi önsanyargató vallásos életnek némi maradékát láthatjuk, továbbá, a bőjtben. Az egy rövidke időszak, a mikor az ember kimehet a világból, megvonulhat a pusztában, s hallgathatja Jánost, a mint a megbánást és megtérést prédikálja; bőjtölhet és élhet kivételesen, s tán nyerhet is egy-egy sugárt az Isten lelkéből, a ki addig tán egészen ki volt zárva a bőjtölő életének légköréből. Ámde az Isten országa reá nézve még mindig csak közeledőben van. Ezzel szemben, az egyedül igaz evangéliumot, mely az emberek lelkét valóban áthatja, csak az hirdetheti, a ki így szól: „*ime, az Isten országa itt van; bennetek van; ez az élet az istenes élet; most vagytok az Isten gyermekei; éljetez tehát itt, és mindenkor,* — nem csupán a bőjtben, nem csak a pusztában, hanem minden helyen — mint Istennek igaz gyermekei.“ De János az ő sajátlagos helyzeténél és természeténél fogva nem láthatott ily mélyre és ily messzire. Ép ezért az ő reformációja nem tudhatott élni, s még kevésbé egy új vallást teremteni.

János életének vége nagyon megható. — Az

ingatag és gyenge jellemű Heródes Antipás uralkodott ekkor, a ki nejét — egy királyi leányt — elűzvé: fivérének nejét, Herodiászt, vette magához. János, mint egyenes lelkű és merész proféta, nem nézhette el szó nélkül ezt a bünt; nyilvánosan kitört ellene, s mint botrányos erkölcstelenséget elítélte. E miatt csakhamar elfogatott s Machaerus vára börtönébe záratott, (a holt-tenger keleti oldalán). Heródes, ugy látszik, nem merte azonnal megöletni Jánost, sőt engedte, hogy őt tanítványai is meglátogathassák. Innen küldötte volt János két tanítványát Jézushoz, hogy megkérdjék tőle: *„Te vagy-e az, a ki eljövendő vala, vagy mást várjunk?”*

A gonosz nő azonban sehogy se tudott megbocsátani, s csak alkalomra várt, hogy a szigorú profétát láb alól eltétethesse. Ez az alkalom csakhamar, s csaknem váratlanul, meg is érkezett. Mindnyájan ismerjük a kegyetlen történetet, mely szerint: *„mikor Heródes születése napját tarták, a Herodiász leánya tánczola előttök, s igen megtetszék Heródesnek; a ki esküvéssel fogadást tett, hogy a mit kér, neki adja. A leány pedig anyja ösztönzésére monda: Add ide nekem egy tálban a Keresztelő János fejét.”* És ugy lön. — Hol volt tehát mostmár az eljövendő Isten-országa, melyet ez a hú férfi hirdetett? Hol az igazságos Isten, ki a földön uralkodik? Valjon kétségbe esett-e a proféta az igazságosság elve fölött? Elvesztette-e hitét, midőn e világból kiköltözendő volt? — Nem; ez sohasem tartozott a valódi proféták jellemvonásai közé. Ők mindig Isten kezében érezték magokat. Az igaz katona nem esik kétségbe hazájának ügye és jövője felett még akkor sem, mikor látja, hogy a sor rajta van, és meg kell halnia. Nem; a Mindenható uralkodik. Az

Isten-országa, mely akkor még meg nem érkezett volt, bizonyára el fog jőni később.

Sokan kinevetik az önsanyargató életet, mint balgaságot. Tehetik, de vigyázzanak, hogy a saját életük amannál szebb és nemesebb legyen. — Ki törődik ma Heródessel, kire egykor Galilea oly félve tekintett? Csaknem senki. Ez az önző ember a világnak csak bajt és szenvedést okozott; mialatt a Keresztelő, a ki Istenért élt, ma is jótékony befolyást gyakorol minden keresztény lélekre. A János élete, a látszólagos sikertelenség daczára is, eredményt mutat fel. Neve méltán foglal helyet a történelem nagyjai közt. Az igazságosság és béke terjesztésének ő kiváló munkása volt. Lelki tisztasággal, hűséggel és bátorsággal szolgálta Istenét, s ép ezért emléke az emberek sziveiben örökké élni fog.

